

"מאמא"

הכיתוב על הבית ברחוב אדמונד רוסטאן בסלוניקי

אימי, אולגה. ארכיון יד ושם, 1948

והדלת נפתחה. בדלת הדירה קיבלה אותנו אישה לבושה בשחור. דירה מטופחת, מבריקה, תמונות של בנה (כך סיפרה) בתחרויות ספורט במכביה. ואז החלה שיחת חרשים. האישה ידעה ספניולית ויוונית, היווני ידע יוונית וגרמנית, אנחנו ידענו גרמנית ועברית. המלים והשאלות אבדו בדרך. הוצא תי את הטלפון הנייד וטלפנתי לאימי בתל אביב. אמא, דיברתי בעברית כמוכן, יש כאן אישה שמדברת ספניולית, תסבירי לה מה אנחנו מחפשים. העברתי את המכשיר לאישה בשחור, והיא שוחחה עם אימי בספניולית. לא הבנתי אף מילה, כי בכיתי דיברו עברית וגרמנית, אבל הצלצול של המילים עטף אותי בחמימות נעימה של בית אמא. לאחר שסיימו לדבר סימנה לנו בידה. ירדנו לרחוב והלכנו אחריה לאורכו. אחרי צעידה של 20 דקות הגענו לבית קטן, מטופח מוקף גדר נאה. בכניסה לבית היה ביתן שומר. הקפנו את הבית והגענו לציוד האחורי. על הקיר הצבוע לבן, באותיות מתכת גדולות, היה כתוב: "מתנות לאביונים". סגרתי מעגל. לאימי, שהלכה השנה לעול-מה, אני מקדיש את השיר שה- ציל את חייה אז במחנה, "מא-ממה" (במסגרת).
לתגובות: tuviae@netvision.net.il

סופר צרפתי). היא לא זכרה את מספר הבית, אבל אמרה כי מול מרפסת ביתם היה בית כנסת ועל הקיר היה כתוב בעברית "מתנות לאביונים".
ביום אביבי הגענו לסלוניקי. את הרחוב מצאנו מיד, רחוב ארוך וישר בתוך העיר. הבתים טיפוסיים ליוון, בכל בית כחמש קומות, צבוע לבן ומסביב לכל קומה מרפסת המקיפה את הבית ברוחב של כמטר. על המרפסות יושבים בני הבית על כסאות, גבם לקיר ופניהם לרחוב, עוקבים אחרי העוברים והשבים.
התחלנו לצעוד לאורך הרחוב ולפנות לעוברי אורח בשאלה לה היכן יש כאן בסביבה בית כנסת. אנשים לא ידעו. ואז ראינו אותו. אדם יווני מבוגר, בגיל שנראה כי בילדותו נגע בתקופת המלחמה. פנינו אליו, אולם הוא לא הבין מילה באנגלית. רק יוונית וגרמנית. החלה שיחה עם תרגום סימולטני בה הסברנו לו מי אנחנו ומה אנחנו מחפשים. היווני סיפר כי בזמן המלחמה הוא היה ילד, אולי בן 10. הוא אינו יודע היכן היה בסביבה בית כנסת, אבל יש לו ידידה שהיא מראשי הקהילה היהודית בסלוניקי ואולי היא יכולה לעזור.
צעדנו לאורך הרחובות הצדדיים, והגענו לבית מפואר רב קומות. היווני לחץ על פעמון האינטרקום, אמר מספר מילים

אהבו מאד שירים נפוליטיים. יום אחד הם פנו אלינו, לאסירים, ושאלו: יש פה מי שהו שידוע לשיר את השיר MAMMA ששר זמר הטנור האיטלקי הידוע בנימינו ג'ילי (Beniamino Gigli).
הכרתי את השיר, המשיכה לספר, כי אבי, שאהב מאוד שירים נפוליטיים, שר לנו את השיר הזה לעיתים קרובות. ואז שרתי אותו לפני הקצינים הגרמנים. שרתי אותו כנראה יפה כי מאותו יום, בכל פעם שרצו לשמוע את השיר, קראו לי ואמרו, גריקה (היוונית), תשי-רי לנו את השיר מאמא. ואני שרתי, כי חיי היו תלויים בדבר. כך ניצלתי.
אתה רוצה שאשיר לך את השיר, המשיכה ושאלה אותי מצידו השני של הטלפון. בוודאי אמא, אמרתי. היא החלה לשיר לתוך האפרכסת, את השיר מאמא באיטלקית, ואני מצידה האחר של האפרכסת מחיתי דמעה.
●●●
אימי מעולם לא חזרה לסלוניקי. הזיכרונות היו כואבים מידי. לפני כמה שנים אמרתי לה כי אני נוסע לטיול לצפון יוון וסלוניקי ובקשתי שתרושם לי את כתובת הבית בו היא גרה. היא זכרה את שם הרחוב, אדמונד רוסטאן (שם של

43177. זה המספר שצרכו הגרמנים על ידה השמאלית של אימי כאשר הגיעה לאושוויץ. בשנת 1943 כיסו עננים שחורים את השמים הכחולים והבהירים של העיר סלוניקי ביוון. אולגה בת ה-17 ובני משפחתה נלקחו למחנה ההשמדה. המלחמה הסתיימה ואימי התגלגלה בדרך לא דרך לבלגיה, למשפחה חסידת אומות העולם שאספה אותה אל חיקה ומשם לישראל.
המלחמה הסתיימה אבל העננים שכיסו את השמים הבהירים לא נעלמו והמשיכו לצבוע את חייה של אימי באפור קבוע, הצבע של העשן שבו עלו אהוביה בארובות המעשנות השמימה.
מפעם לפעם הפציעה קרן אור בצורת ילדים שנולדו, נכדים ונינתה תמר, אבל תמיד לאורך השנים, כאשר הבטתי בפניה של אימי, ראיתי עיניים של נערה בת 17 שחייה נעצרו שם באושוויץ בשנת 1943.
לפני כשנתיים, כאשר המחלה הארורה ההיא שקפצה עליה הייתה רק בתחילתה, טלפנה אליי בבוקר אחד. סיפרתי לך פעם, שאלה, איך ניצלתי במחנה הריכוז? לא אמא, אמרתי, אף פעם לא סיפרתי לי. אתה רוצה שאספר לך, שאלה. בוודאי, אמרתי. והיא החלה לספר.
הקצינים הגרמנים שהיו בחיל המשמר במחנה הריכוז

אמא / בינימינו ג'ילי

אמא, אני כה שמח,
שבתאי אלייך היום,
לך שר אני שיר קולח, כי זה נראה לי חלום.

אמא, אני כה שמח,
להיות רחוק, זה איום.

אמא, רק בשבילך כאן שירתי נודדת!
אמא,

את כאן אתי, כבר לא תהיי בודדת,
אותך כל כך אהבתי!
אלה מילות בן אוהב,
ההומיות לי בלב
מיושנות מן הסתם.

אמא!
השיר הוא לך, היפה מכולם!
את החיים,
ובחיים לא אעזבך לעולם!

הנה ירך מלטפת,
את תלתליי בכאב
ומנגינה מרחפת,
שרה שיר ערש שלו.
הנה, אני שוב דוחף את
לובן ראשך אל הלב.

אמא,
רק בשבילך כאן שירתי נודדת!
אמא,
את כאן אתי, כבר לא תהיי בודדת!
אותך כל כך אהבתי! אלה מילות בן אוהב,
ההומיות לי בלב,
מיושנות מן הסתם.

אמא,
השיר הוא לך, לך היפה מכולם!
את החיים,
ובחיים לא אעזבך לעולם!

המקור הנפוליטני

Mamma

Beniamino Gigli
C. A. Bixio - B. Cherubini
(1940)

Mamma, son tanto felice
perché ritorno da te.
La mia canzone ti dice
ch'è il più bel giorno per me!
Mamma son tanto felice...
Viver lontano perché?
Mamma, solo per te la mia canzone vola,
mamma, sarai con me, tu non sarai più sola!
Quanto ti voglio bene!
Queste parole d'amore che ti sospira il mio cuore
forse non s'usano più,
mamma!
ma la canzone mia più bella sei tu!
Sei tu la vita
e per la vita non ti lascio mai più!